

NIEUMIEJĘTNY (93) *ai*

nieumiejętny (86), **nieumiętny** (7); *nieumiętny OpecŻywPrzedm, RejKupSekt, BielKron, CzahTr; nieumiejętny : nieumiętny Mącz (17:3).*

W pisowni łącznej (79), w rozłącznej (14).

Oba e jasne.

comp nieumi(ej)ętni(e)jszy (3).

sg m N nieumiejętny (30). ◇ G nieumiejętn(e)go, nieumiętniejsz(e)go (3). ◇ A nieumiejętn(e)go (10), nieumiejętny (2). ◇ I nieumiejętnym (1). ◇ f G nieumiejętn(e)j (1). ◇ I nieumiejętną (2). ◇ n N nieumiejętn(e) (1). ◇ G nieumiejętn(e)go (1). ◇ pl N m pers nieumiętni, nieumiętni(e)jszy (18). ◇ G nieumiejętnych (9). ◇ D nieumiętnym (6). ◇ A m pers nieumiejętn(e) (6). subst nieumiejętn(e) (2). ◇ V m pers nieumiętni (1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI(XVIII) w.

1. *Nieświadomy, nie wiedzący, nieobznajomiony; niewykształcony, nie znający się, niebiegły, niewprawny; głupi; ignarus, imprudens Mącz, Calep, Vulg: inscitus Mącz, Calep, Cn; imperitus Mącz, Modrz; inscius Calep, Cn; insipiens PolAnt; expers, illiteratus, indoctus, inelegans, iners, nescius, non peritus, non sciens, rudis, stupidus Calep (85) : KrowObr 220; Krol nieumiętny potrafi lud fwoy/ ále fię miałtho przymnaża w ludzi roftropnością przełożonych. BibRadz Eccli 10/3; BielKron 202; Mącz 147b, 166c, 205b, 328b, 372d, 511c; BudBib Eccli 10/3; Bo niemálfz nic fprofnieyfzge nád nieumiętnego wodzá/ ktoremu niedoftawa rády/ mocy/ y vmieętności do fprawowánia powinności iego. ModrzBaz 115; SkarŻyw 212; Apalaestri Graeci vocant ignaros palaestrae: hoc est qui sese in lucta non exercuerunt. – Nieumiętni żapálfznik. Calep 79b, [502]b, [505]a, 510b, 530b, 541b [2 r.].*

nieumiętny czego (1): w ktorych książkách/ (iáko Polkfiego nie vmieętny) ácz kilká żiólf pochybił/ [...] niewidzę áby [...] ktory Polak vczony [...] iego chybę nápráwił SienLek 194.

nieumiętny do czego (1): CzahTr H2v cf »słaby, nieumiętny«.

nieumiętny w czym (1): Był málz [...] w mowie nieumiętny ále nie wnáuce SkarŻyw 328.

Ze zdaniem okolicznikowym stopnia i miary (1): A iefli kto tak nievmieętny iefł / że niemoże rozeznać którzy lepięi trzymaia/ [...] fámf fię télfz niecháif pilno o vznanię práwdy ftará MurzNT 28v.

W połączeniach szeregowych (3): KromRozm III L3v; Iáko zásię leniwi/ nieumiętni/ nieuštáwiczni á płochey myśli ludźie [ignavi, imperiti, leves]/ [...] niemogá być ochotni/ [...] do czynienia dofyć rofkazánia. ModrzBaz 116; gdyby woýfko ták wielkie/ ludźi nieprżywykłych woiowánia/ y nędzy/ nieumiętnych/ nie ćwiczonych/ nie vbránych y po więtfzcy częścif vbogich miało iść przez Koronę/ wniweczby iá obrociło GórnRozm M.

W przeciwstawiach: »nieumiętny ... biegły, dobry, rozumu oświeconego« (3): S takowegociem rozmyflaniá/ mnodzy ludzie profci a nieumiętni/ bywaiá rozumu ofwiętzoné⁸⁹ OpecŻywPrzedm C4; WujNT 47; CzahTr H2v.

*Wyrażenia: »człowiek (a. ludzie), lud, osoba nieumiętna (-y, -e)« = imprudens homo Vulg [szyk 13:6] (17:1:1): OpecŻywPrzedm C4; KromRozm I M3; MurzNT 81; KromRozm II f4v; GliczKsiąż 13v; KrowObr 153v; ábo- wiem [...] z nierządnicámi ofiáry fprawuiećie/ á przethož lud nieumiętny [populus qui non intelliget] fkáran będfzie. BibRadz Os 4/14, *4v; Mącz 124a, 254d [2*

r.]; *LeovPrzep* a2v; Wszakże aby z nieumiejętnych osób wzyństek błąd był wyrzucon/ trzeba będzie wczyc Chrześcijańcy co iest za rozność między takim zwywaniem, *KuczbKat* 365; iestliże nic nie iest nikczemniejszy nad człowieka nieumiejętne⁸⁰ [*nihil imperito homine ineptius*] *ModrzBaz* 87, 116; *GórnRozm* M; *WujNT* 1.*Petr* 2/15, s. [813]; Co za prawá ludzie nieumiejętni ftáwić mogą? *SkarKazSej* 700a.

»nieumiejętny prostaczek« (1): nędzny lud á nie umiejętne proftaczkí kłamliwemi plotkami tuczylí aż do tego czáfu *BibRadz* *4v.

»umysł nieumiejętny« (1): Dla czego nábyć chce thákyey náuki/ któraby wypráwił vmyłł fwoy nye vmyeyętny *GliczKsiąż* L3v.

Szeregi: »nieumiejętny a głupi« (1): Gdyż tak iest wola Boża/ ábyście dobrze czyniąc vftá zátkáli nieumiejętnym á głupim ludziom [*ut ... obmutescere faciatis imprudentium hominum ignorantiam; ábyście ... zátkáli gębę niewiádomości ludzi nie mądrych Leop*]. *WujNT* 1.*Petr* 2/15.

»gruby i nieumiejętny« (1): Mołkiewfcy duchowni będąc dáleko grubszy y nieumiejętniejszy/ á niżli cí Rulfcy/ mniemáią ábj tylo fami byli ná świecie Chrześcianie *SkarJedn* 377.

»nędzny a nieumiejętny« (1): iż byli nędzni á nye vmyeyętni ludzie á rybitwi *KromRozm* II f4v.

»nieumiejętny a (i) niestateczny (a. niustawiczny)« (2): iż fą w nich [*w Listach św. Pawła*] nyektore rzeczy trudne/ ktore nye vmyeyętni á nye vftáwiczni ludzie nákrzywyáją *KromRozm* I M3; písmo Páwła S. Ktore nieumiejętni y niestáteczni ludzie wykrácaią. *WujNT* 2.*Petr* 3 arg.

»nieuczony i nieumiejętny« (1): A Haeretykowie lepák/ ktorzy im fą nieuczeńszy y nieumiejętniejszy/ tym fię za vczeńsze y w písmie biegleyše máią *WujNT* 47.

»pokorny i nieumiejętny« (1): Iezu ienżes sobie dwanałcie Apoštołow pokornych y nie vmieiętnych ale w wierze znamienitych wybrał. *TarDuch* B2v.

»nieumiejętny albo potworny« (1): yáko cí Luterfcy nyeumyeyętni/ álbo potworni doktorowye powyedáją *KromRozm* III Q2.

»prosty i (a) nieumiejętny« (3): *OpecŻywPrzedm* C4; *KrowObr* 114v; Mirabar quod hominem rudem atque ignarum tibi praeferret, [...] iż nád cię człowieka proftego y nieumiętnego przedkládał. *Mqcz* 124a.

»słaby, nieumiętny« (1): Bo nie wierzę pod Słońcem Monárchi tężłzego/ [...] zás do obrony nie trzymam fláplzego/ Nieumiętniejszego *CzahTr* II 2v.

»nie tylko nieumiejętny ale swowolny« (1): ktorzy [*księża*] nie tylko byli nienmieiętni [!]/ ále tak fwowolni/ ifz y kápłani żenić fię iáwnie śmieli *SkarŻyw* 290.

»szalony i nieumiejętny« (1): O śfaleni y nieumieiętni ludzie/ y krnąbrnego y zátwardziáłego fercá. *KrowObr* 153v.

»nieumiejętny i uporny« (1): niżeli nie vmieiętnych y vpornych ludzi głupiego mnimánia. *LeovPrzep* a2v.

W przen (1) : Tec fą wiátry y wichry ktore łzkutą náłzą na morzu tego światá igráią/ y częšto ią pograżáią y topią/ iestli nieumieiętnego Sterniká y Rotmáná mamy: to iest/ iestli nas nie rządzi naprzod flowo BOZE, potym rozum/ náuká/ zdrowa rádá y dobre baczenie *KlonFlis* B.

a. W funkcji rzeczownika; *amusus Mącz, Calep; ignarus Mącz, JanStat; idiota, idiotes, illiteratus, iners, insciens, rudis Mącz; imperitus Modrz; indoctus Vulg (33)*: iż nie vmieiętni wodkami mocznemi odeymuią mu [złotu] łprawę y włańnoć iego *FalZioł V 70v; KromRozm I M2v; KrowObr 123v; Napomina nieumieiętne áby iey [mądrości] łzukáli BibRadz Eccli 51 arg; Illiteratus, Nieuk/ profty/ Nieumieiętny który nigdy nie chodził do łzkoły/ Láik. Mącz 195d, 17a, 164b, 238c, 282a, 359c, d, 372d; MycPrz II D2; BialKaz A4; Calep 65b; LatHar +++v, 560; SkarKazSej 657a.*

nieumieiętny czego (2): Mącz 147a; twierdząc [...] że lię tu omyłką ten pošt wprowadził/ przez nieumieiętnego ięzyká Graeckiego. WujNT 504.

W połączeniach szeregowych (2): tego przełtrzezał zówždy ten włzechmogący Pan/ áby nigdy niewierni/ á nieumieiętni/ á nie ołwieneni od niego/ nie pletli ledá czego o dziwnym Bołtwie iego. RejPos 206v; Nieumieiętni y cnoty nie miłuiący y heretycy/ praw piłać dobrych nie mogą. SkarKazSej 700a marg.

W przeciwstawieniach: »nieumieiętny ... uczony (2), biegły, ćwiczony, umieiętny« [w tym: biegły a ćwiczony (1)] (5): RejKupSekl a3v; rzemiełłá/ ábo náuki/ w ktorých ieden vmieiętny/ wiele nieumieiętnym vczynić dofyć może/ iáko tho lekarz/ ábo káznodzieiá GórńDworz Ff; Lepiey y rychley rołpráwią rzecż choćiá zówikłaná kilka biegłých, á ćwiczonych/ niżli wiele nieumieiętných [pauci periti et experientes, quam multi imperiti] ModrzBaz 92; SkarKaz 580a.

W porównaniu (1): czy ktorzi łą dochczipnieyłfy y nadine vczenieyłfi niechačz głęplłfe naukj čitają/ a proftym y nieumitnym [!] yako dziećam niechacz do Pana Chriłtuła pñjłtepić dopułczayá RejKupSekl a3v.

W charakterystycznych połączeniach: nieumieiętnego napominać, (na)uczyć (5).

Szeregi: »nieumieiętny i błędzący« (1): Ktoryby lię mogli vžalić nieumieiętných y błędzących [qui ignorant et errant; ktorzy nie wiedzą y błędzą Leop] WujNT Hebr 5/2.

»nieumieiętny albo laik« (1): A gdźye byš duchem błogoláwił/ ten który yełt ná myeyłcu nyeumyeyętnego álbo láiká/ yáko my mowimy/ yáko rzecze Amen [qui supplet locum idiotae quomodo dicet: Amen Vulg 1.Cor 14/16] ná twoye błogoláwyeńłtwo? KromRozm II h2v.

»nieumieiętny i nieroztropny« (1): á iákož ie [ludzi] do rzádenia nieumieiętnym y nierolotropnym poruczać mamy? SkarKazSej 662b.

»nieumieiętny i niestateczny« (2): łą niektore rzeczy trudne ku wyrozumeniu/ ktore nieumieiętni y nielłáteczni [indocti et instabiles; či nieukowie y nielłáteczni Leop] wykráčziá [!] WujNT 2.Petr 3/16, s. 519.

»prosty (a. prostak), (i) nieumie(ję)tny« (2): RejKupSekl a3v; Hebes, Twárdy/ tępy/ nie ołtry. Metaph. Głupi leniwy Ut hebes homo et rudis, Proftak/ Nievmieiętny. Mącz 153d.

»nieumieiętny i ubogi« (1): Nieumieiętnym y vbogim [Ignaris et egentibus JanStat 518] Prokurator niech będzie dan. SarnStat 569.

2. Wynikający z niełwiadołłci, niewiedzy, braku dołwiadczenia, głupoty, łwiadczący o niewiedzy, głupocie (7) : MycPrz II C2; że tego przeciw nam nie čzyniá z ładney łłłłci/ ále tylko z łámey niewiádołłci/ y nieumieiętney przeciw Bogu miłłłci. CzechRozm A5v; Páweł Apołtoł [...]

wyżółować tego nie mógł/ iż nieumiejętną gorliwością wniešiony/ zápalczywie prześladował/ tych ktorých był powinien czcić y miłować *NiemObr* 17.

W połączeniach szeregowych (2): Exemplar mendosum, Xięgi pełne błędnego/ fálźziwego/ á nieumiejętnego piłania. *Mącz* 215d; iego fortelne/ á pod čás łprołne y nieumiejętne dowody/ łłowem Bożym nicować będą *NiemObr* 93.

W charakterystycznych połączeniach: nieumiejętne(-y, -a) dowody, gadki, gorliwość, miłość (2), pisanie, postępek.

Szeregi: »głupi i nieumiejętny« (1): wiáruy łię gadek głupich y nieumiejętnych [*Stultas autem et sine disciplina quaestiones; głupich y włfetcźnych gadek Leop*] *WujNT* 2.*Tim* 2/23.

»zapalczywy ale nieumiejętny« (1): miłością zápalczywą/ ále nie vmiejętną/ przeciwko Pánu Chriřtułowi zięći/ ważyli łię więcey o nim mowić y piłać/ niż łłowo Boże vczy. *NiemObr* 99.

*** *Bez wystarczającego kontekstu (1) :* v abo u) vmié murować/ vczeń/ nieuk/ vizrzyłz laurenti/ vmnie ü abo ú) nieúmiejętny/ nieúłtawycźny *MurzOrt* B3.

Synonimy: 1. głupi, gruby, niebacźny, niebiegły, niedowcipny, nierozumny, nieświadomy, nietrafny, nieuczony, niewiadomy, nieznaťomy, tępny; a. laik, nieuk, prostak; 2. głupi, niedoświadcźony, nieroztropny, nierozumny.

Cf **NIEUMIAŁY, UMIEJĘTNY**